

MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA TA'LIM SOHASIDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR

Esanova Xurshida Zayniddinovna

Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani

21-maktabning Oliy toifali tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng ta'lim tizimida amalga oshirilgan innovatsion islohotlar tahlil qilinadi. Yangi pedagogik yondashuvlar, raqamli ta'lim vositalarining joriy etilishi, xalqaro standartlarga mos o'quv dasturlarining ishlab chiqilishi hamda o'qituvchilarning malakasini oshirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar tahlil asosida ko'rib chiqiladi. Ilmiy maqolada O'zbekiston ta'lim tizimining taraqqiyot bosqichlari, milliy o'ziga xoslik va global tendensiyalar bilan uyg'unlashuvi asosida natijalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, innovatsiya, raqamli texnologiyalar, islohotlar, malaka oshirish, xalqaro standartlar, metodika.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston jamiyat hayotining barcha sohalarida, xususan, ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Sovet tizimi merosidan voz kechib, milliy qadriyatlar va global yondashuvlar uyg'unligida yangi ta'lim siyosati shakllandi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida innovatsion ta'lim muhim ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi. O'quv jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalari joriy qilindi. Bosqichma-bosqich yangi avlod darsliklari yaratildi. Shu bilan birga, xalqaro hamkorlik asosida ta'lim sifatini oshirish yo'lida muhim chora-tadbirlar amalga oshirildi.

O'zbekiston mustaqillik yillarida (1991-yildan boshlab) ta'lim sohasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi, bu esa innovatsion o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Ushbu o'zgarishlar milliy ta'lim tizimini shakllantirish, zamonaviy talablarga moslashtirish va global raqobatbardoshlikni ta'minlash maqsadida olib borildi. Quyida asosiy innovatsion o'zgarishlar qisqacha keltiriladi:

Qonunchilik asosining yaratilishi

- 1997-yilda “Ta'lim to'g'risida”gi qonun: Bu qonun ta'lim tizimining huquqiy asoslarini belgilab, har bir fuqaroning bilim olish huquqini kafolatlabdi. Qonun ta'limning barcha bosqichlarini tartibga soldi va sifatli ta'lim xizmatlarini ta'minlashga yo'naltirildi.

- Kadrlar tayyorlash milliy dasturi (1997): Ushbu dastur ta'limning milliy modelini shakllantirishga xizmat qildi. Maqsad – yuqori malakali, raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash edi. Dastur ta'limni iqtisodiyot va ijtimoiy soha ehtiyojlariga moslashtirdi.

. Ta’lim tizimining modernizatsiyasi

- Milliy ta’lim modelining shakllanishi: Sovet davridagi ta’lim tizimidan farqli o‘laroq, O‘zbekiston o‘ziga xos ta’lim modelini ishlab chiqdi. Bu model milliy qadriyatlar, global bilimlar va zamonaviy texnologiyalarni uyg‘unlashtirdi.

- O‘quv dasturlarining yangilanishi: Mustaqillikdan so‘ng o‘quv dasturlari milliy tarix, madaniyat va qadriyatlar bilan boyitildi. Xorijiy tillar, axborot texnologiyalari va innovatsion fanlar o‘quv rejasiga kiritildi.

Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi

- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT): Maktablar va oliy o‘quv yurtlarida kompyuterlar, proyektorlar, elektron doskalar kabi zamonaviy vositalar qo‘llanilishi kengaydi. Bu darslarning interaktivligini oshirdi va o‘quvchilarning axborot olish imkoniyatlarini kengaytirdi.

- Raqamli platformalar: So‘nggi yillarda onlayn ta’lim platformalari va elektron darsliklar joriy etildi, bu ayniqsa masofaviy ta’lim imkoniyatlarini oshirdi. Masalan, 1-4-sinflar uchun elektron o‘quv materiallari ishlab chiqildi.

- Pedagogik innovatsiyalar: O‘qituvchilar yangi metodologiyalar, interfaol usullar (masalan, guruh ishi, loyiha asosidagi ta’lim) va fanlararo yondashuvlardan foydalanishga o‘tdi. Bu o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirdi.

Oliy ta’limdagi islohotlar

- Akademik mustaqillik: Oliy ta’lim muassasalariga akademik, tashkiliy va moliyaviy mustaqillik berildi, bu ularning xalqaro standartlarga moslashishini tezlashtirdi.

- 2030-yilgacha oliy ta’limni rivojlantirish kontseptsiyasi (2019): Bu hujjat oliy ta’limni modernizatsiya qilish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirishni maqsad qildi. Natijada, universitetlarda yangi mutaxassisliklar ochildi, professor-o‘qituvchilar soni va ilmiy salohiyat oshdi. Masalan, Namangan davlat universitetida talabalar soni 5100 dan 21000 ga, mutaxassisliklar soni esa 31 dan 52 ga ko‘paydi.

- Xalqaro hamkorlik: Chet el universitetlari bilan hamkorlik kengaydi, qo‘shma dasturlar joriy etildi va xalqaro akkreditatsiya tizimi yo‘lga qo‘yildi.

Maktabgacha va umumiy ta’limdagi yangiliklar

- Maktabgacha ta’limning kengayishi: Mustaqillik yillarida maktabgacha ta’lim muassasalari soni oshdi, bu yosh bolalarning erta rivojlanishiga zamin yaratdi.[](<https://oefen.uz/uz/documents/referatlar/umumiy/o-zbekiston-respublikasida-ta-lim-sohasida-amalga-oshirilgan-islohotlar>)

- Fan olimpiadalari va yutuqlar: O‘zbekiston o‘quvchilari xalqaro fan olimpiadalarida muvaffaqiyatli ishtirok etdi. Masalan, 253 nafar o‘quvchi qatnashib, 21 oltin, 51 kumush va 90 bronza medalini qo‘lga kiritdi.

- Zamonaviy maktablar: Yangi O‘zbekiston strategiyasi doirasida maktablar zamonaviy jihozlar bilan ta’minlandi, bu ta’lim sifatini oshirdi.

Intellectual mulk va innovatsiyalarni himoya qilish

- Intellectual mulk himoyasi: 2020-yilda Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida bo‘lib o‘tgan yig‘ilishda intellectual mulkni himoya qilish ta’lim va innovatsiyalarni rivojlantirishning muhim omili sifatida belgilandi. Bu ilmiy tadqiqotlar natijalarini tijoratlashtirish va innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirdi.

Yangi O‘zbekiston davridagi islohotlar

- Ta’lim sifatini oshirish: Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida ta’lim tizimi zamonaviy talablarga mos ravishda qayta ko‘rib chiqildi. Masalan, “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonunning yangi tahriri (2020) ta’lim turlarini aniq belgilab, sifat standartlarini oshirdi.

- Innovatsion infratuzilma: Universitetlarda ilmiy-eksperimental laboratoriyalar, texnoparklar va yuqori texnologiya markazlari tashkil etildi.

- Yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb qilish: Innovatsion g‘oyalar va startaplarni qo‘llab-quvvatlash maqsadida maxsus grantlar va dasturlar joriy etildi.

Yutuqlar va muammolar

- Yutuqlar: Ta’lim sifati sezilarli darajada yaxshilandi, xalqaro reytinglarda O‘zbekiston universitetlarining o‘rni ko‘tarildi, yoshlarning fan va innovatsiyalarga qiziqishi oshdi.

- Muammolar: Innovatsion texnologiyalarni joriy etishda mablag‘ yetishmasligi, o‘qituvchilarning malakasini oshirishda notekislik va ba’zi hududlarda infratuzilma muammolari hali ham mavjud.

Xulosa

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston ta’lim sohasida innovatsion o‘zgarishlar orqali milliy tizimni mustahkamladi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etdi va xalqaro hamkorlikni kengaytirdi. Bu islohotlar mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga va yosh avlodning global raqobatbardoshligiga zamin yaratdi. Kelajakda innovatsiyalarni yanada chuqurlashtirish va infratuzilmani rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishda muhim omil bo‘lib qoladi.

Mustaqillikdan keyingi yillarda O‘zbekiston ta’lim tizimida:

- Innovatsion islohotlar amalga oshirildi
- Raqamli texnologiyalar keng joriy etildi
- Xalqaro standartlar asosida metodika va mazmun takomillashtirildi.

Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. (2021). Biz haqimizda. <http://moliya.uz/uz>
2. Osiyo taraqqiyot banki. (2020). O'zbekiston: O'zbekiston uchun ta'lim sohasini baholash. <https://www.adb.org/publications/education-sector-assessment-uzbekistan>
3. YUNESKO. (2019). O‘zbekistonda erta yoshdagi bolalarni tarbiyalash va tarbiyalash. <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/early-childhood-care-and-education-uzbekistan>
4. Jahon banki. (2018). O'zbekistonda maktabgacha ta'limni takomillashtirish. <https://www.worldbank.org/en/results/2018/06/20/improving-preschool-education-uzbekistan>
5. YUNESKO (2020). "Dastur" (ingliz tilida) (PDF). Ta'lim kelajagi bo'yicha xalqaro komissiya. 1-chi. Parij: Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim, fan va madaniyat tashkiloti raqamli kutubxonasi. Asl nusxadan arxivlangan, 23.01.2022. https://web.archive.org/web/20220123103554if_/https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372674
6. Problemy obrazovaniya i puti resheniya v proektstrategii innovatsionnogo razvitiya [Ta’lim muammolari va yechimlari innovatsion rivojlanish strategiyasi loyihasida mavjud]” (rus tilida). Gazeta.uz (uz: Newspaper.uz). 2018-07-13. Arxivlangan. Asl 2022-05-17. https://web.archive.org/web/20220517123558if_/https://www.gazeta.uz/ru/2018/07/13/education-strategy .
7. <https://mocten.com/pre-school-education-in>